

ΔΗΜΟΣ ΡΟΥΒΑ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ
ΡΟΥΒΑΣ... ΙΣΤΟΡΙΑ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΓΕΡΓΕΡΗ, 10-11 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 2007

Επιστημονική Επιμέλεια
ΚΩΣΤΑΣ Γ. ΤΣΙΚΝΑΚΗΣ

ΓΕΡΓΕΡΗ 2009

ΡΟΥΒΑΣ...ΙΣΤΟΡΙΑ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

© Copyright 2009

Δήμος Ρούβα

ISBN 978-960-88841-2-0

ΔΗΜΟΣ ΡΟΥΒΑ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ
ΡΟΥΒΑΣ...ΙΣΤΟΡΙΑ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
(ΓΕΡΓΕΡΗ, 10-11 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 2007)

Επιστημονική Επιμέλεια
ΚΩΣΤΑΣ Γ. ΤΣΙΚΝΑΚΗΣ

ΓΕΡΓΕΡΗ 2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόγραμμα	9-16
Έναρξη των Εργασιών.....	19-22
Χαιρετισμοί	23-28
Αντώνης Βασιλάκης – Πύργος Τζωράκης, <i>Αρχαιολογικές θέσεις της μινωικής εποχής στο Δήμο Ρούβα.</i> <i>Προανασκαφικές Έρευνες</i>	29-45
Στέλιος Μανωλιούδης, <i>Αρχαία λατομεία στον Πανασό</i>	47-72
Ιωάννης Ηλ. Βολανάκης, <i>Ο ναός της Αγίας Παρασκευής στη θέση «Χαμηλιανά» Πανασού του Δήμου Ρούβα</i> <i>Νομού Ηρακλείου Κρήτης</i>	73-97
Μιχάλης Γ. Ανδριανάκης, <i>Ναός Παναγίας Γαλακτούσας</i> <i>Απομαρμά</i>	99-124
Χαράλαμπος Γάσπαρης, <i>Τα χωριά του Δήμου Ρούβα στα μεσαιωνικά χρόνια</i>	127-148
Αγγελική Πανοπούλου, <i>Το μοναστήρι των Κιστερκιανών στη Γέργερη (13ος-14ος αι.)</i>	149-160
Κώστας Γ. Τσικνάκης, <i>Η περιοχή της Γέργερης τους τελευταίους αιώνες της Βενετοκρατίας</i>	161-176
Νίκος Ανδριώτης, <i>Πληθυσμιακή εξέλιξη των οικισμών του Δήμου Ρούβα (16ος-20ός αι.)</i>	179-196
Μιχάλης Τρούλης, «...μετά τεθλιμμένης ψυχής αναγγέλλομεν νμίν, ότι απωλέσαμεν τον Φραγκίσκον Μαστραχάν...»	197-212
Κίττυ Βεργωτή Ιερωνυμάκη, <i>Οι Γεργιανοί, Ηρακλής και Ζαχαρίας Ιερωνυμάκης. Σύντομη προσέγγιση στην ιστορία της ζωής τους</i>	213-225

Μανώλης Ε. Δετοράκης, <i>Ο γιατρός αγωνιστής Χαράλαμπος Μ. Παπαδάκης (1842-1903)</i>	227-238
Χαρίδημος Α. Φραγκομιχελάκης, <i>Γεώργιος Δασκαλάκης ή Πανασανός (1848-1925). Ματιές στην ιστορία του Πανασού στα χρόνια 1866-1913</i>	239-267
Γεώργ. Ν. Αικατερινίδης, <i>Τα «αποκριγιώματα» στη Γέργερη ως δρώμενο ευετηρίας</i>	271-282
Έφη Ψιλάκη, <i>«Λίθοι φθεγγόμενοι». Παρατηρήσεις σε λιθόγλυπτα του 19ου και του 20ού αιώνα στην περιοχή της Μεσαράς και του Ψηλορείτη</i>	283-323
Νίκος Ψιλάκης, <i>Μέλι και οίνος. Οι απαρχές, η τελετουργία και η λειτουργία τους στο πλαίσιο των συγχρόνων τοπικών κοινωνιών του Ψηλορείτη</i>	325-340
Άννα Μανουκάκη-Μεταξάκη, <i>Ιστορικά δημοτικά τραγούδια και ρίμες ως ιστορική πηγή για την περιοχή του Δήμου Ρούβα</i>	341-354
Δημήτρης Σάββας, <i>Τοπωνύμια Γέργερης</i>	355-369
Ζαχαρίας Καψαλάκης, <i>Ιδρύσεις Σχολείων στην Πάνω Ρίζα στα χρόνια της Τουρκοκρατίας</i>	373-387
Δημήτρης Ξυριτάκης, <i>Γεώργιος Κατεχάκης - Ρούβας (1881-1939)</i>	389-394
Στυλιανός Ταβερναράκης, <i>Η συμβολή της περιφέρειας του Δήμου Ρούβα στους απελευθερωτικούς αγώνες της Κρήτης</i>	395-404
Κωνσταντίνος Ε. Μαμαλάκης, <i>Ο Δήμος Ρούβα κατά την περίοδο της Γερμανοϊταλικής Κατοχής. Αντιστασιακές ενέργειες. Αντίποινα</i>	407-413
Μανώλης Γ. Δρακάκης, <i>Γεώργιος Φραγκιαδάκης: γιατρός και πολιτικός από τη Γέργερη (1881-1959)</i>	415-450
Πώργης Λαγκαδινός, <i>Η μουσικοχορευτική παράδοση της Γέργερης από τη δεκαετία του '30 έως τη δεκαετία του '70</i>	451-470
Απολογισμός των Εργασιών	473-480

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Σεβασμιώτατος κ.κ. Μακάριος
Μητροπολίτης Ιεράς Μητροπόλεως Γορτύνης και Αρκαδίας

Σεραφείμ Τσόκας
Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας Κρήτης

Ευαγγελία Σχοιναράκη - Ηλιάκη
Νομάρχης Ηρακλείου

Γιάννης Κουράκης
Δήμαρχος Ηρακλείου
Πρόεδρος Τοπικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Ηρακλείου

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Χρύσα Μαλτέζου
Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών
Διευθύντρια του Ελληνικού Ινστιτούτου Βυζαντινών
και Μεταβυζαντινών Σπουδών Βενετίας

Αντώνης Βασιλάκης
Αρχαιολόγος

Μανώλης Δετοράκης
Ιατρός – Ιστορικός

Γεώργιος Αικατερινίδης
Διδάκτωρ Λαογραφίας
τ. Διευθυντής Ερευνών Κέντρον Λαογραφίας Ακαδημίας Αθηνών

Μιχαήλ Τρούλης
Φιλολόγος
Πρόεδρος Ιστορικής και Λαογραφικής Εταιρείας Ρεθύμνου

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Πρόεδρος

Φανούριος Οικονομάκης

Δήμαρχος Δήμου Ρούβα

Αντιπρόεδρος

Ηρακλής Πυργιανάκης

Αρχιτέκτονας Μηχανικός

Γραμματέας

Κώστας Γ. Τσικνάκης

Ιστορικός

Ερευνητής στο Ινστιτούτο Βυζαντινών Ερευνών

του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών

Ταμίας

Δημήτρης Κουτεντάκης

Δημοτικός Σύμβουλος Δήμου Ρούβα

Μέλη

Ζαχαρίας Καψαλάκης

Δάσκαλος

Στυλιανός Ταβερναράκης

Συνταξιούχος εκπαιδευτικός

Νίκος Ψιλάκης

Συγγραφέας - Δημοσιογράφος

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Μαρία Στεφανάκη

Χρυσούλα Τιμπλοστεφανάκη

Ειρήνη Μουζουράκη

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Συνεδριακό Κέντρο Γέργερης
(Χώρος Παλαιών Κατασκηνώσεων)

Παρασκευή 10 Αυγούστου

ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Προεδρείο: *Φανούριος Οικονομάκης – Ηρακλής Πυργιανάκης – Κώστας
Τσικνάκης*

19.00 *Χαιρετισμοί*

19.30 *Αντώνης Βασιλάκης – Πώργης Τζωράκης, Αρχαιολογικές θέσεις της
Μινωικής Εποχής στην περιοχή του Δήμου Ρούβα (Προανασκαφικές
έρευνες)*

19.45 *Στέλιος Μανωλιούδης, Αρχαία λατομεία του Πανασσού*

20.00 *Χρύσα Μαλτέζου, Η κρητική ύπαιθρος την περίοδο της Βενετο-
κρατίας*

20.15 *Ιωάννης Βολανάκης, Ο ναός της Αγίας Παρασκευής στη θέση
«Χαμηλιανά» Πανασσού του Δήμου Ρούβα Νομού Ηρακλείου
Κρήτης*

20.30 *Μιχάλης Ανδριανάκης, Ο ναός της Παναγίας στον Απομαρμά*

20.45 *Συζήτηση*

22:00 *Μουσική εκδήλωση: Ποιμένες Αγραυλούντες - Β' Συνάντηση (Θρά-
κη - Πόντος)*

Σάββατο 11 Αυγούστου

ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Προεδρείο: *Χρύσα Μαλτέζου – Μαρία Μπρεδάκη - Νίκος Ψιλάκης*

09.15 Χαράλαμπος Γάσπαρης, *Τα χωριά του Δήμου Ρούβα κατά τα ύστερα μεσαιωνικά χρόνια*

09.30 Αγγελική Πανοπούλου, *Το μοναστήρι των Κιστερκιανών στη Γέργερη (13ος-14ος αι.)*

09.45 Κώστας Γ. Τσιγκάνης, *Η περιοχή της Γέργερης τους τελευταίους αιώνες της Βενετοκρατίας*

10.00 *Συζήτηση*

Διάλειμμα

ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Προεδρείο: *Αντώνης Βασιλάκης – Ζαχαρίας Καψαλάκης*

10.30 Νίκος Ανδριώτης, *Πληθυσμιακή εξέλιξη των οικισμών του Δήμου Ρούβα (16ος-20ός αι.)*

10.45 Μιχαήλ Τρούλης, *«...μετά τεθλιμμένης ψυχής αναγγέλλομεν υμίν ότι απώλεσαμε τον Φραγκίσκον Μαστραχάν...»*

11.00 Κίττυ Βεργωτή-Ιερωνυμάκη, *Οι Γεργιανοί, Ηρακλής και Ζαχαρίας Ιερωνυμάκης. Σύντομη προσέγγιση στην πορεία της ζωής τους*

11.15 Μανώλης Δετοράκης, *Ο εκ Γέργερης γιατρός-αγωνιστής Χαράλαμπος Μ. Παπαδάκης (1842-1903)*

11.30 Χαρίδημος Φραγκομιχελάκης, *Γεώργιος Δασκαλάκης ή Πανασανός. Η συμβολή του στους αγώνες του κρητικού λαού 1867-1912*

11.45 *Συζήτηση*

Διάλειμμα

ΤΡΙΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Προεδρείο: *Μανώλης Δετοράκης – Ηρακλής Πυργιανάκης*

12.15 Γεώργιος Αικατερινίδης, *Τα «Αποκριγιώματα» στη Γέργερη ως δρώμενο ευετηρίας*

- 12.30 Έφη Ψιλάκη, *«Λίθοι φθεγγόμενοι»*. Παρατηρήσεις σε λιθόγλυπτα του 19ου και του 20ού αιώνα στην περιοχή της Μεσαράς και του Ψηλορείτη
- 12.45 Νίκος Ψιλάκης, *Συνεργατικοί θεσμοί εθνικού δικαίου και μορφές κοινωνικής οργάνωσης των πομενικών πληθυσμών του Ψηλορείτη*
- 13.00 Άννα Μανουκάκη-Μεταξάκη, *Ιστορικά δημοτικά τραγούδια και ρίμες ως ιστορική πηγή για την περιοχή του Δήμου Ρούβα*
- 13.15 Δημήτρης Σάββας, *Τοπωνύμια Γέργερης*
- 13.30 Συζήτηση

ΤΕΤΑΡΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Προεδρείο: Γεώργιος Αικατερινίδης – Δημήτριος Κουτεντάκης

- 18.30 Ζαχαρίας Καψαλάκης, *Σχολεία στην Επάνω Ρίζα στα χρόνια της Τουρκοκρατίας*
- 18.45 Δημήτριος Ξυριτάκης, *Γεώργιος Κατεχάκης ή Καπετάν Ρούβας*
- 19.00 Στυλιανός Ταβερναράκης, *Η συμβολή της περιφέρειας του Δήμου Ρούβα στους απελευθερωτικούς αγώνες της Κρήτης*
- 19.15 Συζήτηση

Διάλειμμα

ΠΕΜΠΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Προεδρείο: Μιχαήλ Τρούλης – Στυλιανός Ταβερναράκης

- 19.30 Κωνσταντίνος Μαμαλάκης, *Ο Δήμος Ρούβα κατά την περίοδο της Γερμανικής Κατοχής: Αντιστασιακές ενέργειες – Αντίποινα*
- 19.45 Εμμανουήλ Δρακάκης, *Γεώργιος Φραγκιαδάκης (1881-1958): Πατρός και Πολιτικός από τη Γέργερη*
- 20.00 Γιώργης Λαγκαδινός, *Ιδιαιτερότητες της μουσικοχορευτικής παράδοσης της Γέργερης*
- 20.15 Συζήτηση

Διάλειμμα

ΚΑΤΑΛΗΚΤΗΡΙΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

20.30 Προεδρείο: *Φανούριος Οικονομάκης – Κώστας Τσικνάκης – Νίκος Ψιλάκης*

Απολογισμός των Εργασιών του Επιστημονικού Συνεδρίου

22:00 Μουσική εκδήλωση: *Ποιμένες Αγραυλούντες - Β' Συνάντηση (Κρήτη)*

Κυριακή 12 Αυγούστου

09.00 *Επίσκεψη στα Εργαστήρια Γλυπτικής του Γεωργίου Καψάλη και των Αδελφών Σηφάκη*

10.00-13.00 *Επίσκεψη στο δάσος του Ρούβα*

ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑ
Προεδρείο: Φανούριος Οικονομάκης – Ηρακλής Πυργιανάκης –
Κώστας Τσικνάκης

ΕΝΑΡΞΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ
ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΦΑΝΟΥΡΙΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΗΣ

Πρόεδρος

της Οργανωτικής Επιτροπής του Επιστημονικού Συνεδρίου

Καλωσόρισμα

Στα χρόνια που πήγαινα στο Δημοτικό Σχολείο, εδώ στη Γέργερη, θυμάμαι πολύ έντονα, τον παπα-Σπύρο. Ένα ...θεόρατο παπά, θεόρατο στην όψη, αλλά έτσι τον αισθανόμουν κιόλας, όχι μόνο γιατί ήμουν παιδί.

Είχε μια βροντερή φωνή, που ακόμα ηχεί στ' αυτιά μου. Κάθε χρόνο, στις 25 Μαρτίου, στον Παλιό Χριστό, στο τέλος της δοξολογίας, έβγαινε στην Ωραία Πύλη, σήκωνε τις χερούκλες του και έλεγε: «... Σε τούτηνη την εκκλησία, επαέ που στέκω εγώ, στις 25 του Μάρτη του χίλια οχτακόσια είκοσι οκτώ, όντε ήτανε οι Τούρκοι επαέ, εκυκλώσανε την εκκλησιά, ενώ ελειτούργα ο παπάς ακόμα, και κεινά την ώρα εσήκωνε τ' άγια, χιλιάδες Τούρκοι, εμπήκανε μέσα κι εσφάξανε δώδεκα Γεργιανούς μαζί με τον παπά, που ήτονε από τση Κυριακίδηδες, οι άλλοι εβγάλανε τα μαχαίρια κι εγλυτώσανε».

Αυτό ήταν το πρώτο μάθημα τοπικής ιστορίας, σε όλη τη σχολική μου εκπαίδευση αλλά και το τελευταίο. Το άκουγα όμως κάθε χρόνο.

Στο παιδικό μου μυαλό, είχα πάντα την απορία γιατί ο δικός μας ο τόπος δεν είχε τη θέση του, στις σελίδες της σχολικής ιστορίας. Μαθαίναμε για τη Ρούμελη, το Μωριά, το Σούλι, το Κούγκι, τον Κολοκοτρώνη, τον Καραϊσκάκη και πολλούς άλλους και σχεδόν τίποτα, όχι για τον τόπο μας, αλλά ελάχιστα για την Κρήτη. Μόνο τον Δασκαλογιάννη και το Αρκάδι. Έλεγα: «μα δεν πολέμησε η Κρήτη;».

Πάντα όμως στο μυαλό μου στριφογύριζαν τα λόγια του παπα-Σπύρου. Όταν άρχισα να καταλαβαίνω περισσότερα πράγματα και είχα τη δυνατότητα έρευνας, στις τελευταίες τάξεις, τότε του εξατάξιου Γυμνασίου, είδα ότι ο τόπος μου εδώ είχε τη δική του μεγάλη ιστορία, τους δικούς του Ήρωες που δεν διέφεραν σε δράση και κατορθώματα από αυτούς που μας μάθαινε η σχολική ιστορία.

Σήμερα νομίζω ότι αυτός ο παπάς πρέπει να αισθάνεται δικαιωμένος. Τα λόγια του έπιασαν τόπο και είναι η αιτία για το σημερινό σημαντικό Συνέδριο που γίνεται στον τόπο μας.

Θέλω να ευχαριστήσω όλους όσους βοήθησαν στην πραγματοποίηση του Συνεδρίου, που για μας είναι ό,τι πιο σημαντικό έχουμε κάνει. Ιδιαί-

τερα ευχαριστώ τους εισηγητές, την οργανωτική επιτροπή και εσάς που μας τιμάτε με την παρουσία σας. Επιτρέψτε μου ιδιαίτερες ευχαριστίες στον αρχιτέκτονα Ηρακλή Πυργιανάκη και στον ερευνητή Κωστή Τσιγκνάκη, χωρίς τη βοήθεια των οποίων αυτό το Συνέδριο δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί.

Καλώς ορίσατε

ΗΡΑΚΛΗΣ ΠΥΡΓΙΑΝΑΚΗΣ

Αντιπρόεδρος

της Οργανωτικής Επιτροπής του Επιστημονικού Συνεδρίου

Αντί προλόγου

Πριν από ενάμιση χρόνο περίπου μου είπε ο Δήμαρχος Ρούβα ότι τον απασχολεί η ιδέα να γίνει ένα συνέδριο για τον Δήμο Ρούβα, που θα είχε αντικείμενο την αναζήτηση και καταγραφή της ιστορίας του Δήμου και της ευρύτερης περιοχής.

Μου ζήτησε μάλιστα, αν μπορώ, να βοηθήσω. Η απάντησή μου ήταν καταφατική αλλά με δύο όρους.

Πρώτος όρος: να γίνει ένα συνέδριο ουσιώδες, με σοβαρούς επιστήμονες ως εισηγητές, και δεύτερος όρος: να εκδοθούν άμεσα τα πρακτικά του συνεδρίου.

Με τη σύμφωνη γνώμη του και την υπόσχεσή του, ξεκινήσαμε τη συνεργασία.

Η αλήθεια είναι ότι, όταν βάζεις υψηλούς στόχους, καλώντας εισηγητές υψηλότατης στάθμης από διάφορα μέρη της Ελλάδας αλλά και του εξωτερικού, γνωρίζοντας ότι και το κόστος θα είναι μεγάλο, προβληματίζεσαι, αλλά ο Δήμαρχος, όπως συνηθίζει να λέει, το κόστος δεν τον απασχολεί. Με αυτά τα δεδομένα φτάσαμε σήμερα να ξεκινήσουμε ένα πραγματικά πολύ φιλόδοξο Συνέδριο αναζητώντας την ιστορία των οικισμών του Δήμου και της ευρύτερης περιοχής του Ρούβα.

Ο πήχης έχει τεθεί πολύ ψηλά για τα δεδομένα του μικρού Δήμου. Είμαι σίγουρος ότι οι προσδοκίες μου θα ικανοποιηθούν.

Διευκρινίζω ακόμα ότι δεν κατάγομαι από την περιοχή αλλά οικογενειακοί δεσμοί με συνδέουν με τη Γέργερη πάνω από εκατό χρόνια και ότι δεν μπορούσα να αρνηθώ την πρόταση ενός από τους καλύτερους Δημάρχους της Κρήτης, που έχει να παρουσιάσει σημαντικό έργο σε όλους τους τομείς που αφορούν την τοπική ανάπτυξη.

Καλή επιτυχία στο συνέδριό μας.

ΚΩΣΤΑΣ Γ. ΤΣΙΚΝΑΚΗΣ

*Γραμματέας**της Οργανωτικής Επιτροπής του Επιστημονικού Συνεδρίου*

Εναρκτήρια ομιλία

Στα τέλη του 19ου αιώνα ο γνωστός κρητολόγος Στέφανος Ξανθουδίδης συνέλαβε μια παράτολμη ιδέα. Την καταγραφή όλων των επιγραφών της Κρήτης της χριστιανικής περιόδου. Το έργο, με τα μέτρα της εποχής μας, φαίνεται φιλόδοξο. Πόσο μάλλον εκείνη την εποχή, που οι μετακινήσεις, ήταν εξαιρετικά δυσχερείς. Όμως, ο ακάματος ερευνητής, δεν πτοήθηκε. Ξεκίνησε να επισκέπτεται όλες τις περιοχές του νησιού, ακόμη και τις πιο απομακρυσμένες. Με το γνωστό μεθοδικό τρόπο δουλειάς του, μέσα σε λίγα μόνο χρόνια, έφερε το έργο σε πέρας με επιτυχία. Καρπός αυτής της κοπιαστικής δουλειάς, κάτω από αντίξοες πολλές φορές καιρικές συνθήκες, ήταν το πολυσέλιδο άρθρο του «Χριστιανικά επιγραφαί εκ Κρήτης», που δημοσίευσε το 1903 στο γνωστό επιστημονικό περιοδικό της εποχής *Αθηνά*. Στα πορίσματα αυτής της εργασίας στηρίζονται, ακόμη και σήμερα, όσοι μελετητές επιχειρούν να προσεγγίσουν ζητήματα που σχετίζονται με την Κρήτη της βυζαντινής και μεταβυζαντινής περιόδου.

Κατά το πέρασμά του από την περιοχή του σημερινού Δήμου Ρούβα, το ενδιαφέρον του Στέφανου Ξανθουδίδα είλκυσε, όπως ήταν αναμενόμενο, η εκκλησία της Παναγίας, που βρισκόταν στη θέση «Χανούτια», βορειοανατολικά του χωριού Γέργερη. Στη μικρή εκκλησία σώζονταν πολλές τοιχογραφίες. Και άλλοι επισκέπτες, όπως αποδείκνυαν τα διάφορα χαράγματα, είχαν επισκεφτεί κατά το παρελθόν την εκκλησία. Στην εσωτερική παραστάδα της βόρειας θύρας, δεξιά της εισόδου, υπήρχε επιγραφή, με μαύρα γράμματα. Η κατάσταση της, ήταν σχετικά καλή, και μόνο λίγες φθορές είχε στο δεξιό τμήμα της. Ο ναός της Παναγίας, σύμφωνα με το κείμενο της επιγραφής, είχε ανοικοδομηθεί και ανιστορηθεί με έξοδα τεσσάρων μοναχών το έτος 6951 από τη Δημιουργία του Κόσμου. Για την αντιγραφή του κειμένου της επιγραφής, η ανάγνωση της οποίας παρουσίαζε αρκετές δυσκολίες, εξαιτίας της φθοράς ορισμένων γραμμιάτων, ο Στέφανος Ξανθουδίδης εργάστηκε πολύ χρόνο. Στο άρθρο του, στο περιοδικό *Αθηνά*, αφέρωσε δύο σελίδες, στην περιγραφή και το σχολιασμό της. Φωτογραφία της επιγραφής, όπως διατηρείται σήμερα, κοσμεί το εξώφυλλο του προγράμματος, που έχετε στα χέρια σας.

Η επιγραφή του ναού της Παναγίας είναι σημαντική από πολλές απόψεις. Περιορίζομαι στο σχολιασμό μίας παραμέτρου. Φέρει, όπως ανέφερα, χρονολογία 6951 από τη Δημιουργία του Κόσμου, που αντιστοιχεί προς το έτος 1443 μ.Χ. Αυτό δείχνει ότι, 230 περίπου χρόνια μετά την κατάληψη της

Κρήτης από τη Βενετία, η συγκεκριμένη εξέλιξη δεν επηρέαζε καθόλου την καθημερινή ζωή των κατοίκων της περιοχής. Οι ταπεινοί μοναχοί, που ανέλαβαν το δύσκολο έργο της ανοικοδόμησης της εκκλησίας, και ζούσαν στην απομονωμένη εκείνη περιοχή του Ψηλορείτη, εξακολουθούσαν να υπολογίζουν το χρόνο με βάση τη βυζαντινή χρονολογία. Η Κωνσταντινούπολη, δεν είχε πέσει ακόμα στα τουρκικά χέρια, και όλοι έτρεφαν την αμυδρή ελπίδα ότι η Κρήτη θα ενσωματωνόταν ξανά στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία.

Από τα τέλη του 19ου αιώνα, οπότε επισκέφτηκε τη Γέφυρα ο Στέφανος Ξανθουδίδης, πολλά έχουν αλλάξει. Με την έρευνα, που συνεχίστηκε έκτοτε από πολλούς άλλους μελετητές και φτάνει ως τις μέρες μας, πολλαπλασιάστηκαν οι γνώσεις μας. Η βιβλιογραφία αυξήθηκε και είναι επιβλημένη η συγκέντρωση και η συστηματοποίηση των πορισμάτων της.

Ορισμένες χαρακτηριστικές όψεις της ζωής στην περιοχή κατά τους προηγούμενους αιώνες, επιχειρεί να καλύψει το Επιστημονικό Συνέδριο, που θα διεξαχθεί αυτές τις μέρες.

Από την Οργανωτική Επιτροπή του Συνεδρίου καταβλήθηκε προσπάθεια ώστε να καλυφθούν με επάρκεια όλες οι ιστορικές περιόδους, στις οποίες μαρτυρείται η ανθρώπινη παρουσία στην περιοχή, που καλύπτει ο σημερινός Δήμος Ρούβα.

Έτσι, υπάρχουν ανακοινώσεις για την Αρχαιότητα, για τη Βυζαντινή περίοδο, την περίοδο της Βενετοκρατίας, την περίοδο της Τουρκοκρατίας και τη Νεότερη εποχή. Ακόμα, σε ειδική συνεδρία, εξετάζονται χαρακτηριστικές όψεις του λαϊκού πολιτισμού της περιοχής.

Ελπίζουμε ότι, παρά τα αναπόφευκτα κενά, που υπάρχουν σε τέτοιου είδους πρωτοβουλίες, το παρελθόν μιας ιστορικής περιοχής της Κρήτης, όπως είναι αυτή που καλύπτει ο Δήμος Ρούβα, θα αποσαφηνιστεί περισσότερο.

Κλείνοντας τη σύντομη παρέμβασή μου θα επιθυμούσα να αναφερθώ σε ένα κρίσιμο ζήτημα. Το Συνέδριο που διοργανώνει ο Δήμος Ρούβα δείχνει τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει μελλοντικά να αντιμετωπίζεται η ιστορία του τόπου μας. Μόνο με την επιστημονική προσέγγιση ζητημάτων, που συνδέονται με κάποια περιοχή, θα εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα για το παρελθόν της.

Ελπίζω ότι, το παράδειγμα του φιλοπρόοδου δημάρχου του Δήμου Ρούβα κυρίου Φανούριου Οικονομάκη, θα ακολουθήσουν και άλλοι δήμαρχοι του νησιού, οργανώνοντας ανάλογα συνέδρια.

Η ανάδειξη της ιστορίας του γενέθλιου τόπου μας χρειάζεται να αποτελέσει πρώτη προτεραιότητα τα χρόνια που ακολουθούν. Όλα, ωστόσο, απαιτούνται να γίνουν με την απαιτούμενη σοβαρότητα, ώστε να υπάρξει θετικό αποτέλεσμα.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ

ΠΑΝΟΣΙΟΛΟΓΙΩΤΑΤΟΣ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

Πρωτοσύγκελλος

Τεράς Μητροπόλεως Γορτύνης και Άρκαδίας

Άγαπητοί κύριοι και κυρίες

Ό τόπος τούτος, για τόν οποίο γίνεται τò Συνέδριο, εἶναι ιδιαίτερα εὐλογημένος ἀπό τόν Θεό. Προικίσθηκε με φυσικό κάλλος, ἔχει γράψει ἔνδοξες σελίδες ἱστορίας, ἔθνικῆς και θρησκευτικῆς, κοσμεῖται ἀπό μνημεῖα, πού μαρτυροῦν τόν πολιτισμό στό διάβα τῶν αἰῶνων, ἔχει πλούσια παράδοση και ἀνθρώπους, πού τούς διακρίνει ἡ εὐγένεια, ἡ φιλοξενία και ἄλλες ἀρετές.

Όλα αὐτά, ὅμως, εἶναι ἀνάγκη νά ἀναδεικνύονται, ἀλλά και ὁ χρόνος πρέπει νά ἀξιοποιεῖται, για νά μή χάνονται οἱ εὐκαιρίες.

Αὐτό ἀποδείχθηκε ὅτι ἔγινε συνείδηση ἀπό τὰ πρῶτα βήματα τοῦ Δήμου Ρούβα και δέν ἄργησε ὁ Δῆμος αὐτός νά χαρακτηρισθεῖ πιλοτικός.

Πιστεύουμε ὅτι τò Συνέδριο τοῦτο θά συμβάλλει σημαντικά, ὥστε και ἄλλα πράγματα νά γίνουν, πού θά προβάλλουν ἱστορία και πολιτισμό.

Ἡ Τοπική Ἐκκλησία ἔχει πολλούς λόγους για νά χαίρεται, γι' αὐτό και συμμετέχει. Ἐκπροσωπώντας τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη μας κ.κ. Μακάριο, μεταφέρω τὰ θερμά του συγχαρητήρια στόν κύριο Δήμαρχο και τò Δημοτικό Συμβούλιο, καθώς και στοὺς συνεργάτες τους.

Μεταφέρω ἐπίσης τίς θερμές εὐχές του για τὴν ἐπιτυχία τοῦ Συνεδρίου.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΕΓΚΕΡΟΓΛΟΥ
Βουλευτής Ηρακλείου
του Πανελλήνιου Σοσιαλιστικού Κινήματος

Κυρίες και κύριοι

Η ταυτότητα ενός τόπου, όπως συντίθεται από την ιστορία του, τις παραδόσεις, τα ήθη και τα έθιμα, αλλά και τη γεωγραφική, κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα, μπορεί να αποτελέσει τον οδικό χάρτη για το μέλλον του.

Ο σχεδιασμός, επομένως, για την πορεία ενός τόπου προϋποθέτει τη βαθιά γνώση γι' αυτόν. Μια γνώση, που δεν μπορεί να προέλθει μόνο από την εμπειρία, αλλά χρειάζεται και τη βαθύτερη μελέτη από ειδικούς, που αξιοποιώντας και αναλύοντας αυτά τα στοιχεία μπορούν να συνθέσουν την ταυτότητα.

Με την έννοια αυτή σας συγχαίρω για την πρωτοβουλία σας να διεξαχθεί το επιστημονικό Συνέδριο με θέμα «Ρούβας...Ιστορία, Πολιτισμός», τα συμπεράσματα του οποίου θα αποτελέσουν τη δυναμική βάση για το μέλλον της περιοχής.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Κ. ΜΠΙΑΝΤΟΥΒΑΣ
Βουλευτής Ηρακλείου
της Νέας Δημοκρατίας

Κυρίες και κύριοι

Με μεγάλη χαρά βρίσκομαι κοντά σας για να παρακολουθήσω την έναρξη των εργασιών του Επιστημονικού Συνεδρίου που διοργανώνεται από το Δήμο Ρούβα.

Είμαι βέβαιος πως, από τις ανακοινώσεις που θα εκφωνηθούν από καταξιωμένους στο χώρο τους επιστήμονες, θα προκύψουν σημαντικά πορίσματα. Έτσι θα φωτιστεί ακόμη περισσότερο το ιστορικό παρελθόν της περιοχής της Γέφυρης.

Σας εύχομαι καλή επιτυχία.

ΓΙΑΝΝΗΣ Γ. ΣΚΟΥΛΑΣ
Βουλευτής Ηρακλείου
του Πανελλήνιου Σοσιαλιστικού Κινήματος

Αγαπητές φίλες, αγαπητοί φίλοι

Είναι χαρά και τιμή μου που βρίσκομαι σήμερα κοντά σας για να ξεφυλλίσουμε και να δούμε μαζί τη σπουδαία πολιτισμική και ιστορική κληρονομιά αυτού του τόπου.

Το τριήμερο Επιστημονικό Συνέδριο είμαι βέβαιος ότι θα φωτίσει πλευρές της πολιτιστικής κληρονομιάς στην περιοχή σας, μια αναμφισβήτητη από τις ομορφότερες και πιο πράσινες περιοχές σε ολόκληρη της Κρήτη. Θα φέρει στο επίκεντρο της συζήτησης την αναγκαιότητα που υπάρχει ώστε η σχέση του ανθρωπογενούς και του φυσικού περιβάλλοντος να είναι αρμονική και να οδηγήσει σε μια ισόρροπη και βιώσιμη ανάπτυξη, όπως και έχει γίνει για τόσους αιώνες. Είμαι πεπεισμένος ότι η σπουδαία ιστορία αυτού του τόπου, άγνωστη σε πολλούς από τη νεότερη γενιά, πρέπει να έλθει στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος και να προκαλέσει και πάλι τη φιλομαθή πλευρά όλων όσων ασχολούνται με την παράδοση, ιστορική, πολιτισμική και θρησκευτική, της Κρήτης.

Περιμένω με ενδιαφέρον και αγωνία τα τελικά συμπεράσματα του Επιστημονικού Συνεδρίου, εύχομαι καλή επιτυχία στις εργασίες του και συγχαίρω από καρδιάς τους εμπνευστές, τους διοργανωτές και τους παριστάμενους σε αυτό.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΡΑΚΗΣ
Δήμαρχος Ηρακλείου
Πρόεδρος Τοπικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Ηρακλείου

Φίλες και Φίλοι

Μια από τις σημαντικές υποχρεώσεις της Αυτοδιοίκησης είναι η προσπάθεια διατήρησης, ανάδειξης και προβολής των ιστορικών μνημείων, των παραδόσεων και των πολιτιστικών στοιχείων που έχουν δημιουργηθεί σε κάθε περιοχή.

Κάθε γενιά καταθέτει μέσα από αυτά την πρότασή της για το μέλλον. Λαοί που λησμονούν την ιστορία τους είναι καταδικασμένοι να πάθουν να υπάρχουν.

Ο πολιτισμός δεν είναι τυχαίο δημιούργημα. Αποτελεί σύνθεση του ουσιαστικότερου μέρους της ανθρώπινης ψυχής, της ιδεολογίας και των γενικότερων αντιλήψεων.

Εξέλιξη, ανάπτυξη και πρόοδος δεν είναι έννοιες αντίθετες με το σεβασμό και τη διατήρηση των γόνιμων στοιχείων του παρελθόντος. Αντιθέτως. Όπως ο σπόρος βλασταίνει μόνο σε γόνιμο έδαφος, έτσι και κάθε νέα γενιά αισθάνεται δυνατή και ικανή να προχωρήσει στο μέλλον με ασφάλεια, όταν έχει τη δυνατότητα να αντλεί στοιχεία από το παρελθόν και να συνθέτει τη δική της πρόταση. Ζωή σημαίνει οργανική ανάπτυξη και μετεξέλιξη.

Έχουμε επίσης χρέος να σεβαστούμε και να διατηρήσουμε το περιβάλλον και τις περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Η ανθρώπινη κοινότητα δεν είναι κλειστό σύστημα. Βρίσκεται σε διαλεκτική σχέση με τη φύση. Αντλεί από εκείνη, όσα έχει ανάγκη και πρέπει να μην υπονομεύσει το μέλλον των νέων γενεών.

Μέσα από τις εισηγήσεις των εξαιρετων επιστημόνων, που έχουν προσκληθεί, θα αναπτυχθούν και θα αναλυθούν τα συγκεκριμένα ιστορικά και άλλα στοιχεία που θα βοηθήσουν όλους σε μια ουσιαστικότερη και σαφέστερη γνωριμία του τόπου και της περιοχής.

Καταλήγοντας, θέλω ειλικρινά να συγχαρώ το φίλο Δήμαρχο και το Δημοτικό Συμβούλιο για την ημερίδα αυτή, που θα είναι εξαιρετικά χρήσιμη.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΡΜΟΥΤΑΚΗΣ

Δήμαρχος Μοιρών

Αγαπητοί Σύεδροι

Χαιρετίζω με τη σειρά μου την πολύ αξιόλογη αυτή προσπάθεια καταγραφής, προβολής και παρουσίασης της ιστορίας και του πολιτισμού της περιοχής του Δήμου Ρούβα.

Είμαι σίγουρος πως αυτές τις μέρες θα γνωρίσουμε στοιχεία και λεπτομέρειες επιστημονικά τεκμηριωμένες για την περιοχή της «Πάνω Ρίζας», όπως εμείς οι ντόπιοι χαρακτηριστικά την αναφέρουμε, που θα μας δώσουν το κίνητρο να σεβαστούμε ακόμα περισσότερο τον πλούτο, την ιδιαιτερότητα, την κληρονομιά και, τελικά, την ομορφιά του τόπου μας. Κι όχι μόνο να σεβαστούμε αλλά να δουλέψουμε με όραμα προς μία κοινή κατεύθυνση, που δεν είναι άλλη από την προστασία και την προβολή της ευρύτερης περιοχής της Μεσαράς.

Συγχαίρω κατ' αρχήν τους ανθρώπους του Δήμου Ρούβα, που εδώ και χρόνια, με κόπο, έχουν αναπτύξει αξιόλογες δράσεις στον τομέα του πο-

λιτισμού, στις κοινωνικές υποδομές και αλλού, με άλλα λόγια έχουν πετύχει μία καλύτερη ποιότητα ζωής. Γεγονός που αποτελεί παράδειγμα προς μίμηση και για τους όμορους Δήμους.

Προσπάθεια σαν κι αυτή, σαν το «Αναπτυξιακό Συνέδριο της Μεσσαράς» πριν από λίγα χρόνια, θα πρέπει να έχουν συνέχεια, καθώς από αυτές προκύπτουν σημαντικά και χρήσιμα συμπεράσματα, γνώση και προβληματισμός για το μέλλον της περιοχής μας.

Ο Δήμος Μοιρών θα είναι πάντα αρωγός στις προσπάθειες αυτές. Αναγνωρίζοντας τον παιδευτικό τους ρόλο στις νεότερες γενιές πιστεύει ότι θα ήταν προς όφελος όλων μας να βρεθούν τρόποι ώστε, με τη συνδρομή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τέτοιες διαδικασίες να φτάσουν στις αίθουσες των σχολείων μας.

Για παράδειγμα, και απευθύνω άμεσα την πρόταση στην Οργανωτική Επιτροπή του Συνεδρίου, θα μπορούσαν τα Πρακτικά του Συνεδρίου να διανεμηθούν, με έξοδα των Δήμων που θα ενδιαφερθούν, στους μαθητές της Μεσσαράς.

Εύχομαι καλή επιτυχία στις εργασίες σας.

ΧΡΥΣΑ ΜΑΛΤΕΖΟΥ

*Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών
Διευθύντρια του Ελληνικού Ινστιτούτου Βυζαντινών
και Μεταβυζαντινών Σπουδών Βενετίας*

Αγαπητέ κύριε Δήμαρχε, κυρίες και κύριοι
Λυπούμαι που φόρτος εργασίας στη Βενετία με αναγκάζει παρά τη θέλησή μου να βρίσκομαι μακριά σας αυτές τις μέρες, στερώντας μου τη δυνατότητα να παρακολουθήσω τις εργασίες του Επιστημονικού Συνεδρίου *Ρούβας... Ιστορία, Πολιτισμός* που πραγματοποιείται στη Γέργερη. Είμαι βέβαιη ότι το Συνέδριο θα γνωρίσει επιτυχία και ότι η έκδοση των Πρακτικών του θα συμβάλει στην καλύτερη κατανόηση του ιστορικού παρελθόντος της περιοχής.

Σύμφωνα με το πρόγραμμα, κατά τη διάρκεια της πρώτης συνεδρίας θα παρουσιαστούν ανακοινώσεις που αφορούν ζητήματα της ιστορίας του τόπου την εποχή της βενετοκρατίας στην Κρήτη. Με την ευκαιρία λοιπόν αυτή, θέλω για μία ακόμη φορά να επισημάνω την αξία που έχουν για την έρευνα της ιστορίας της μεσαιωνικής Κρήτης τα βενετικά αρχεία και να θυμίσω ότι στο Κρατικό Αρχείο της Βενετίας, πλούσια αρχειακή δεξαμενή ιστορικών μαρτυριών, φυλάγονται έγγραφα, στα οποία μνημονεύεται το χωριό Γέργερη ήδη κατά τον μακρινό 13ο αιώνα.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1940, ο Γιώργος Σεφέρης έγραφε, όπως είναι γνωστό, ότι οι σύγχρονοί του γνώριζαν καλύτερα τους ανθρώπους που ζούσαν τον καιρό του Ομήρου ή την εποχή του Συμποσίου, παρά εκείνους που παρακολουθούσαν την *Ερωφίλη* στο θέατρο. Όμως, η κατάσταση στις δεκαετίες που ακολούθησαν άλλαξε ριζικά, με αποτέλεσμα να έχει σημαντικά διευρυνθεί ο ορίζοντας των γνώσεών μας για τον άνθρωπο που ζούσε την εποχή που οι Βενετοί εξουσίαζαν τον ελληνικό χώρο. Στη βελτίωση της εικόνας για τη βενετοκρατική κοινωνία καθοριστικός υπήρξε ο ρόλος του Ελληνικού Ινστιτούτου Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών Βενετίας. Και δεν είναι ασφαλώς τυχαίο ότι τόσο στους πρωτεργάτες της οργάνωσης της συνάντησής σας όσο και στους ομιλητές συγκαταλέγονται παλαιοί υπότροφοι του Ινστιτούτου, δόκιμοι σήμερα ερευνητές και άξιοι ευπατρίδες.

Εύχομαι από καρδιάς καλή επιτυχία στις εργασίες του Συνεδρίου και αναμένω σύντομα να μας τις προσφέρετε σε έντυπη μορφή.

ΚΑΤΑΛΗΚΤΗΡΙΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑ
Προεδρείο: Φανούριος Οικονομάκης – Ηρακλής Πυργιανάκης –
Κώστας Τσικνάκης – Νίκος Ψιλάκης

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΦΑΝΟΥΡΙΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΗΣ

Πρόεδρος

της Οργανωτικής Επιτροπής του Επιστημονικού Συνεδρίου

Αγαπητές φίλες και φίλοι

Μου είναι εξαιρετικά δύσκολο να περιγράψω τα συναισθήματά μου κατά τις δύο τελευταίες μέρες. Ένα όνειρο ετών έγινε επιτέλους πραγματικότητα!

Από καταξιωμένους στο χώρο τους επιστήμονες αναδείχθηκε η πλούσια ιστορία της περιοχής του Δήμου Ρούβα από την αρχαιότητα ως τη σύγχρονη εποχή.

Ιδιαίτερα ενθαρρυντικό όμως ήταν και το γεγονός ότι τις εργασίες του Επιστημονικού Συνεδρίου παρακολούθησε πλήθος κόσμου. Κι αυτό επιβεβαιώνει το μεγάλο ενδιαφέρον που υπάρχει για την ιστορία του τόπου μας.

Θα επιθυμούσα να ευχαριστήσω όσους βοήθησαν με διάφορους τρόπους στην πραγματοποίηση του Επιστημονικού Συνεδρίου. Επειδή είναι πολλοί, θα αποφύγω την αναφορά ονομάτων γιατί είναι βέβαιο ότι θα λησμονήσω ορισμένους και αυτό δεν είναι σωστό.

Και πάλι σας ευχαριστώ.

ΗΡΑΚΛΗΣ ΠΥΡΓΙΑΝΑΚΗΣ

Αντιπρόεδρος

της Οργανωτικής Επιτροπής του Επιστημονικού Συνεδρίου

Τελειώνοντας το Συνέδριο νομίζω ότι πρέπει με ειλικρίνεια να σας πω ότι ξεπεράστηκαν οι προσδοκίες που προσωπικά είχα θέσει όταν ξεκινούσε.

Ήταν ένα διήμερο γεγονότων, με εισηγήσεις υψηλότατου επιπέδου, που κάθε στιγμή μαθαίναμε και καινούργια πράγματα. Οι εισηγήσεις ήταν τεκμηριωμένες και ουσιαστικές, η φιλοξενία του Δημάρχου υπήρξε άψογη. Αλήθεια αυτό το Συνέδριο δεν ζήλεψε τίποτα από τα μεγάλα συνέδρια. Πέτυχε και στα μικρά και στα μεγάλα προβλήματα που συνήθως παρουσιάζονται σε τέτοιου είδους συναντήσεις.

Θα πρέπει να ευχαριστήσω από την πλευρά μου όλους τους εισηγητές αλλά και το Δήμαρχο και τους Δημοτικούς Συμβούλους όπως και τη γραμματειακή υποστήριξη, που δεν άφησε να δημιουργηθεί κανένα πρόβλημα. Να ευχαριστήσω ακόμα τους κατοίκους της ευρύτερης περιοχής του Δήμου για τη συνεργασία τους αλλά και το συναδελφικό μου παπά

Σταύρο Ξημεράκη (η μητέρα μου έχει βαφτίσει τον αδερφό του) για την ουσιαστική βοήθειά του καθώς και για την υπόσχεσή του ότι θα αναλάβει η ενορία του να καλύψει τμήμα του κόστους έκδοσης των Πρακτικών, εφόσον υπάρξει οικονομικό πρόβλημα. Είναι ευκαιρία να επισημάνω για άλλη μια φορά ότι ένας τόπος πάει μπροστά εάν έχει ηγέτες ικανούς και φωτισμένους, που να βλέπουν το μέλλον με αισιοδοξία. Και ευτυχώς εδώ υπάρχουν.

Χάρη στον αγαπητό φίλο Κώστα Τσικνάκη, ο οποίος έχει αναλάβει την επιμέλεια της έκδοσης, ελπίζω ότι τα Πρακτικά του Συνεδρίου θα τυπωθούν σύντομα. Έτσι, θα μοιραστούν σε όλους σας. Πάνω απ' όλα, όμως, θα είναι προσβάσιμα στα νέα παιδιά και οι μελλοντικές γενιές θα ανατρέχουν σε αυτά μελετώντας την ιστορία της περιοχής, συμπληρώνοντάς την αν χρειαστεί.

Ευχαριστώ για άλλη μια φορά όλους σας και ελπίζω ότι και άλλοι Δήμοι θα μας μιμηθούν για το καλό της ιστορίας της Κρήτης αλλά και των ανθρώπων που την κατοικούν.

ΠΑΠΑ-ΣΤΑΥΡΟΣ ΞΗΜΕΡΑΚΗΣ

Εφημέριος Γέφυρας

Όπως κάθε ελληνική γωνιά έχει να επιδείξει αρκετά ιστορικά και πολιτιστικά στοιχεία, έτσι και στο χώρο που γεννηθήκαμε και ζούμε και εμείς, στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου Ρούβα, διασώζονται αρκετά ιστορικά στοιχεία όλων των εποχών. Μαρτυρίες τέχνης και πολιτισμού, που είναι γνωστές ή αγνωστές σε πολλούς από εμάς σήμερα.

Θεωρώ πολύ σπουδαία την πρωτοβουλία της Δημοτικής Αρχής να διοργανώσει τη Διημερίδα, που μόλις ολοκληρώθηκε, και να αναθέσει σε ειδικούς και άξιους επιστήμονες να καταγράψουν και να παρουσιάσουν τα στοιχεία αυτά, αναδεικνύοντάς τα στη σύγχρονη εποχή, στις νεότερες γενιές και σε μας σήμερα. Το Συνέδριο αποτελεί ένα γεγονός πολύ σημαντικό για τη γνώση και τον πολιτισμό μας.

Ο χώρος της τοπικής εκκλησίας, που σήμερα εκπροσωπώ, αναφέρθηκε συχνά από αρκετούς ομιλητές. Αυτό μας δείχνει ότι, εκπροσωπώντας πάντα το ίδιο κοινωνικό σύνολο, έχει παίξει μεγάλο ρόλο στην ιστορία και τον πολιτισμό αυτού του τόπου.

Θεωρώ πολύ σημαντική την επιστημονική προσπάθεια για την ανάδειξη της ιστορίας της περιοχής μας που έγινε τούτες τις μέρες. Κλείνοντας τη σύντομη ομιλία μου θα ήθελα να δηλώσω ότι ως ενορία, στο μέτρο των δυνατοτήτων μας, θα θέλαμε να βοηθήσουμε οικονομικά στην έκδοση των Πρακτικών του Συνεδρίου.

ΚΩΣΤΑΣ Γ. ΤΣΙΚΝΑΚΗΣ

*Γραμματέας**της Οργανωτικής Επιτροπής του Επιστημονικού Συνεδρίου*

Απολογισμός των εργασιών του Επιστημονικού Συνεδρίου

Ο απολογισμός των εργασιών κάθε Συνεδρίου είναι, για όποιον τον αναλαμβάνει, ένα άχαρο έργο. Κι αυτό γιατί, σε λίγες σελίδες, πρέπει να συνοψίσει τα πορίσματά του. Όταν μάλιστα οι ανακοινώσεις που έχουν εκφωνηθεί παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον, το έργο του καθίσταται πολύ δύσκολο. Πάντοτε ελλοχεύει ο κίνδυνος να μην τονιστεί, όσο θα έπρεπε, η σημασία κάποιας ανακοίνωσης.

Με την επίγνωση όλων των παραπάνω δυσκολιών, από την πλευρά της Οργανωτικής Επιτροπής του Επιστημονικού Συνεδρίου, θα επιχειρήσω μια πρώτη, γενική αποτίμηση των εργασιών του διημέρου.

Από τις είκοσι τέσσερις ανακοινώσεις, που προβλέπονταν να γίνουν, σύμφωνα με το πρόγραμμα, πραγματοποιήθηκαν τελικά οι είκοσι τρεις.

Την περίοδο της αρχαιότητας, κάλυψαν δύο ανακοινώσεις.

Οι αρχαιολόγοι Αντώνης Βασιλάκης και Γιώργης Τζωράκης αναφέρθηκαν στις αρχαιολογικές θέσεις της Μινωικής Εποχής που έχουν εντοπιστεί στην περιοχή του Δήμου Ρούβα, στο πλαίσιο προανασκαφικών ερευνών που έχουν πραγματοποιήσει. Ευχή όλων είναι οι έρευνές τους να συνεχιστούν και να ξεκινήσουν γρήγορα συστηματικές ανασκαφές, από τις οποίες είναι βέβαιο ότι θα προκύψουν πολλά καινούργια στοιχεία για την περιοχή.

Ο γεωλόγος Στέλιος Μανωλιούδης περιέγραψε ένα άγνωστο στο ευρύ κοινό αρχαιολογικό χώρο, τα αρχαία λατομεία του Πανασού.

Για τη βυζαντινή περίοδο οι πηγές που σώζονται για την περιοχή του Δήμου Ρούβα είναι απελπιστικά λίγες. Η περίοδος, φωτίστηκε περισσότερο, με την ανακοίνωση του Διευθυντή της 28ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, αρχαιολόγου Μιχάλη Ανδριανάκη, για το ναό της Παναγίας του Απομαρμά, που χρονολογείται στην ύστερη βυζαντινή περίοδο.

Η περίοδος της Βενετοκρατίας καλύφτηκε με τέσσερις ανακοινώσεις.

Ο διευθυντής ερευνών, του Ινστιτούτου Βυζαντινών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, ιστορικός Χαράλαμπος Γάσπαρης, ανέδειξε όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες για την κοινωνική και οικονομική ζωή του σημερινού Δήμου Ρούβα κατά τους δύο πρώτους αιώνες της βενετικής κυριαρχίας στην Κρήτη (13ος-14ος αι.). Η ερευνήτρια του Ινστιτούτου Βυζαντινών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, ιστορικός Αγγελική Πανοπούλου, διαπραγματεύτηκε την ιστορία της Μονής

του Χριστού, που ιδρύθηκε από το τάγμα των Κιστερκιανών μοναχών στη Γέργερη, από τις αρχές του 13ου ως τα μέσα του 14ου αιώνα.

Ο ερευνητής του Ινστιτούτου Βυζαντινών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, ιστορικός Κώστας Γ. Τσικνάκης, με βάση αρχαιολογικά υλικά από τα βενετικά αρχεία, ανέκδοτο στο μεγαλύτερο τμήμα του, επιχείρησε να ανασυγκροτήσει την καθημερινή ζωή στην περιοχή της Γέργερης κατά το 16ο και 17ο αιώνα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι τρεις αυτές ανακοινώσεις στηρίχθηκαν σε αρχαιολογικά υλικά προερχόμενα, κατά κύριο λόγο, από το Κρατικό Αρχείο της Βενετίας. Για μία ακόμη φορά επιβεβαιώθηκε πόσο σημαντικές πληροφορίες μπορεί να αντλήσει κανείς από το Αρχείο αυτό για οποιαδήποτε περιοχή.

Ο έφορος αρχαιοτήτων της 13ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, αρχαιολόγος Ιωάννης Βολανάκης, ασχολήθηκε με το ναό της Αγίας Παρασκευής, στη θέση «Χαμηλιανά» του Πανασού, ο οποίος χτίστηκε στα χρόνια της όψιμης Βενετοκρατίας (15ος-16ος αι.), εμφανίζει ασυνήθιστη κάτοψη και στη νότια πλευρά του υπάρχει αρκοσόλιο με λείψανα τοιχογραφιών.

Οι πέντε ανακοινώσεις που πραγματοποιήθηκαν στη συνέχεια αναφέρθηκαν σε ζητήματα της Τουρκοκρατίας.

Με την ανακοίνωση του ιστορικού και συνεργάτη του Πανεπιστημίου Αθηνών Νίκου Ανδριώτη, ανιχνεύτηκε η οικιστική και πληθυσμιακή εξέλιξη της περιοχής του Δήμου Ρούβα, καθώς και οι παράγοντες που την επηρέασαν, από το 16ο έως και τα τέλη του 20ού αιώνα. Παράλληλα, καταγράφηκε η διοικητική εξέλιξή της μέχρι την εφαρμογή του νόμου Καποδίστρια το 1999.

Με αφετηρία ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα από επιστολή του 1868 του Μιχάλη Κόρακα, ο φιλόλογος και Πρόεδρος της Ιστορικής και Λαογραφικής Εταιρείας Ρεθύμνου Μιχαήλ Τρούλης, περιέγραψε την πολυκύμαντη ζωή του Φραγκίσκου Μαστραχά, ο οποίος είχε γεννηθεί στη Γέργερη και έλαβε μέρος σε όλα σχεδόν τα πολεμικά γεγονότα της εποχής του.

Η συγγραφέας Κίττυ Βεργωτή-Ιερωνυμάκη, περιέγραψε τη ζωή και τη δράση του Ηρακλή και του Ζαχαρία Ιερωνυμάκη, που είχαν γεννηθεί στη Γέργερη τη δεκαετία του 1840. Ο Ηρακλής Ιερωνυμάκης ήταν δικηγόρος, ένας από τους αντιπροσώπους στη Γενική Συνέλευση επί Κρητικής Πολιτείας και Σύμβουλος επί των Οικονομικών του πρίγκιπα Γεωργίου. Ο Ζαχαρίας ήταν γιατρός, με πολυκύμαντη δράση. Ισχυρές, τελείως ξεχωριστές μεταξύ τους προσωπικότητες, υπηρέτησαν, με διαφορετικό ο καθένας τρόπο, το νησί τους.

Ο γιατρός και ιστορικός Μανώλης Δετοράκης, αναφέρθηκε στην προσωπικότητα του αγωνιστή γιατρού Χαράλαμπου Μ. Παπαδάκη, ο οποίος

είχε γεννηθεί το 1842 στο Ναύπλιο, από γονείς που κατάγονταν από τη Γέργερη. Σπούδασε φιλολογία και ιατρική και διακρίθηκε στις Κρητικές Επαναστάσεις των τελευταίων δεκαετιών του 19ου αιώνα. Διετέλεσε ιδιαίτερος γραμματέας του καπετάν Μιχάλη Κόρακα, μέλος της Κεντρικής Επιτροπής των Κρητών, Γενικός Γραμματέας της Προσωρινής Κυβέρνησης της Κρήτης (1866-1869), γιατρός του Παναείου Δημοτικού Νοσοκομείου και βουλευτής της Κρητικής Πολιτείας. Είχε τιμηθεί και από την Ελληνική Κυβέρνηση με το «Ελληνικόν Παράσημον» για τις εξαιρετικές υπηρεσίες του στην πατρίδα. Πέθανε και κηδεύτηκε επίσημα στο Ηράκλειο το 1903.

Ο δάσκαλος Χαρίδημος Φραγκομιχελάκης, περιέγραψε τη ζωή και τη δράση του Γεωργίου Δασκαλάκη, από τον Πανασό, που είχε ενεργό παρουσία στα κοινά, με διάφορες μορφές προσφοράς, από το 1867 ως το 1912.

Ειδική συνεδρία αφιερώθηκε σε χαρακτηριστικές εκφράσεις του λαϊκού πολιτισμού της περιοχής του Δήμου Ρούβα.

Ο λαογράφος και τέως διευθυντής ερευνών του Κέντρου Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών Γεώργιος Αικατερινίδης ασχολήθηκε με τα «αποκριώματα» στη Γέργερη ως δρώμενο ευετηρίας. Ο αποχαιρετισμός της Αποκριάς στη Γέργερη την Καθαρά Δευτέρα, με ζωόμορφες μεταμφιέσεις, χτυπήματα κουδουνιών, αρχέγονης μορφής ορχηστικές κινήσεις, μιμητικό όργωμα και εικονική σπορά, σατιρικό γάμο και ακόμα με το μοτίβο του θανάτου-ζωής, αποτελεί συνθετική παραστατική εκδήλωση, που παραπέμπει σε πρωτογενείς εκδηλώσεις διονυσιακού χαρακτήρα και επιστέφει ένα πολύπτυχο ευετηριακό δρώμενο, ιδιαίτερα σημαντικό για την επιστήμη.

Η αρχαιολόγος και υποψήφια διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Κρήτης Έφη Ψιλάκη εξέτασε στην ανακοίνωσή της τη λιθογλυπτική που αναπτύχθηκε στη Μεσαρά και τις ανατολικές υπώρειες του Ψηλορείτη κατά το 19ο και τις αρχές του 20ού αιώνα. Η μελέτη του υλικού της έγινε με επιτόπια έρευνα και με παράλληλη αναφορά στο ιστορικό και το κοινωνικό πλαίσιο της συμβολικής λειτουργίας των λαϊκών λιθογλύπτων, πράγμα που εκφράζεται είτε με τη θέση στην οποία είναι τοποθετημένα είτε με τις ποικίλες απεικονίσεις ανάγλυφων παραστάσεων, κυρίως αποτροπαϊκού χαρακτήρα.

Ο δημοσιογράφος και συγγραφέας Νίκος Ψιλάκης, στην ανακοίνωσή του κατέγραψε και ανέλυσε δύο σπάνιες περιπτώσεις εθιμικών απαρχών που συναντώνται στη Γέργερη. Πρόκειται για πρωτογενές πολιτισμικό υλικό, στο οποίο προστέθηκαν νεότερες επιστρώσεις και διαφορετικές τελετουργικές εκδοχές. Έτσι, η Γέργερη και η γύρω περιοχή αναδεικνύεται σε

αληθινή κιβωτό λαϊκών εθίμων, εντεταγμένων ή όχι στο επίσημο εκκλησιαστικό τυπικό, ως εκφράσεις κοινωνικών και άλλων αναγκαιοτήτων.

Η φιλόλογος Άννα Μανουκάκη-Μεταξάκη αναφέρθηκε στα ιστορικά δημοτικά τραγούδια και τις ρίμες, που αναφέρονται στην περιοχή του Δήμου Ρούβα και στη σημασία τους ως ιστορικής πηγής για την περιοχή.

Ο προϊστάμενος της Βικελαίας Βιβλιοθήκης Ηρακλείου Δημήτρης Σάββας πρόσφερε μια εικόνα του τοπωνυμικού πλούτου της Γέργερης. Με την ανακοίνωσή του επιβεβαιώθηκε, για μία ακόμη φορά, αυτό που έγραφε στα τέλη του 19ου αιώνα ο Αντώνιος Μηλιαράκης: ότι δηλαδή τα γεωγραφικά ονόματα των διαφόρων χωρών αποτελούν «επιγραφάς γεγλυμμένας επί του εδάφους».

Στο πλαίσιο του συνεδρίου εξετάστηκαν ζητήματα της ιστορίας της περιοχής του Δήμου Ρούβα και κατά τη νεότερη εποχή.

Ο δάσκαλος και υποψήφιος διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Ζαχαρίας Καφαλάκης, αναφέρθηκε στην ίδρυση και την πορεία των Δημοτικών Σχολείων της Επάνω Ρίζας στα χρόνια της Τουρκοκρατίας και ειδικότερα το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα. Το ενδιαφέρον του επικεντρώθηκε στα σχολεία της Γέργερης, του Ζαρού, των Βοριζίων και της Παλιάμας. Ειδικότερα παρουσιάστηκαν οι συνθήκες λειτουργίας των σχολείων, τα μαθητολόγια, τα προβλήματα και οι δυσκολίες, καθώς και οι δάσκαλοι που δίδαξαν στα παραπάνω σχολεία.

Ο δικηγόρος Δημήτριος Ευριτάκης περιέγραψε τη ζωή και τη δράση του ανθυπολοχαγού Γεωργίου Κατεχάκη, στον οποίο, μετά το θάνατο του Παύλου Μελά, ανατέθηκε η στρατιωτική ηγεσία του Μακεδονικού Αγώνα. Ο Γεώργιος Κατεχάκης, για τις ανάγκες του αγώνα χρησιμοποίησε το ψευδώνυμο Καπετάν Ρούβας, προφανώς λόγω της αγάπης του στην κρητική φύση και το μεγάλο δάσος του Ρούβα, το οποίο ήταν κοντά στη γενέτειρά του, το χωριό Πλάτανος.

Ο συνταξιούχος εκπαιδευτικός Στυλιανός Ταβερναράκης περιέγραψε τους κυριότερους αγώνες των κατοίκων της περιφέρειας του Δήμου Ρούβα για την απελευθέρωση της Κρήτης από τους Τούρκους και τους Γερμανούς κατακτητές.

Ο επιμελητής νεότερης ιστορίας του Ιστορικού Μουσείου Κρήτης, ιστορικός Κωνσταντίνος Μαμαλάκης έδωσε μια σαφή εικόνα για το πώς βίωσαν οι κάτοικοι του Δήμου Ρούβα την περίοδο της Κατοχής και τους τρόπους αντίστασής τους.

Ο προϊστάμενος των Γενικών Αρχείων του Κράτους-Αρχεία Νομού Ηρακλείου, ιστορικός Εμμανουήλ Δρακάκης, περιέγραψε τη ζωή και την πλούσια δράση του γιατρού και πολιτικού από τη Γέργερη Γεωργίου Φραγκιαδάκη.

Τέλος, ο μουσικός Πώργης Λαγκαδινός αναφέρθηκε στις ιδιαιτερότητες της μουσικοχορευτικής παράδοσης της Γέφυρης. Η εργασία του στηρίχτηκε κυρίως σε στοιχεία από επιτόπια έρευνα και αφορούσε σε όργανα, χορούς και έθιμα που συγκροτούν ιδιαιτερότητες και δείχνουν την υψηλή αφομειωτική ικανότητα της τοπικής κοινότητας.

Προσπαθήσαμε, στο μέτρο του εφικτού, να καταγράψουμε την ανθρώπινη παρουσία στην περιοχή από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας. Πολλά θέματα εξετάστηκαν επαρκώς. Κάποια άλλα, μόλις φωτίστηκαν. Υπάρχουν και ορισμένα, που ούτε καν θίχτηκαν. Πιστεύουμε, ωστόσο, πως δώσαμε τα κίνητρα στους μελλοντικούς ερευνητές για περαιτέρω διερεύνηση θεμάτων της περιοχής του Δήμου Ρούβα.

Ευχαριστούμε όλες και όλους τους ομιλητές καθώς και όσους και όσες παρακολούθησαν τις εργασίες του Επιστημονικού Συνεδρίου. Η προσέλευση τόσο κόσμο από τη Μεσαρά αλλά και από άλλες περιοχές της Κρήτης δείχνει ότι υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον για το ιστορικό παρελθόν του τόπου μας. Σε όσους επιμένουν να αγνοούν αυτή την πραγματικότητα δεν υπάρχει καλύτερη απάντηση.

Ελπίζουμε, ότι το παράδειγμα του Δημάρχου του Ρούβα θα ακολουθήσουν και άλλοι Δήμαρχοι του νησιού, και να οργανώσουν ανάλογα Συνέδρια. Μόνο έτσι, με την επιστημονική δηλαδή προσέγγιση θεμάτων του παρελθόντος, θα σχηματίσουμε μια συνολική εικόνα για τον τόπο που γεννηθήκαμε, μεγαλώσαμε και ζούμε.

Κλείνοντας τη σύντομη παρουσίαση των εργασιών του Επιστημονικού Συνεδρίου, εκ μέρους της Οργανωτικής Επιτροπής, ευχαριστώ την Περιφέρεια Κρήτης, τη Νομαρχία Ηρακλείου και την Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ηρακλείου για την πολύπλευρη συνδρομή τους στην επιτυχημένη διεξαγωγή του Συνεδρίου.

Θερμές ευχαριστίες απευθύνονται και προς τα μέλη της Επιστημονικής Επιτροπής του Συνεδρίου που βοήθησαν με ποικίλους τρόπους το Συνέδριο.

Η βοήθεια που πρόσφερε όλο το προσωπικό του Δήμου Ρούβα υπήρξε σημαντική και το ευχαριστούμε. Ιδιαίτερη αναφορά επιθυμώ να κάνω στην καιρία βοήθεια της Γραμματείας του Συνεδρίου στην επίλυση πρακτικών ζητημάτων. Το δύσκολο αυτό έργο επωμίστηκαν οι κυρίες Μαρία Στεφανάκη, Χρυσούλα Τζιμπλοστεφανάκη και Ειρήνη Μουζουράκη και το έφεραν σε πέρας με απόλυτη επιτυχία.

Τις ευχαριστίες μας έχουν επίσης και όσοι συνέδραμαν με διάφορους τρόπους το Συνέδριο. Αυτοί είναι οι οικογένειες του Γεωργίου και του Τίτου Γαλεριανού, ο Γεώργιος Καψάλης, οι Αδελφοί Σηφάκη, η Παγκρήτεια

Συνεταιριστική Τράπεζα, ο Γυναικείος Συνεταιρισμός «Ιδαία γη» αλλά και πολλοί ανώνυμοι πολίτες της περιοχής.

Στο σημείο αυτό θα μου επιτρέψετε να καταθέσω ορισμένες προσωπικές σκέψεις.

Κοντεύουν να συμπληρωθούν δύο χρόνια από τότε που ξεκίνησαν οι πρώτες συζητήσεις για τη διεξαγωγή Επιστημονικού Συνεδρίου στο Δήμο Ρούβα. Στο περιθώριο των εργασιών ενός παρεμφερούς Συνεδρίου που διοργανώθηκε στο Γάζι, χάρη στη μεσολάβηση του κυρίου Ηρακλή Πυργιανάκη, έγιναν οι πρώτες συζητήσεις με το δήμαρχο Φανούριο Οικονομάκη. Κατά τη σύντομη εκείνη συνάντηση αποφασίστηκε η οργάνωση του Επιστημονικού Συνεδρίου στη μορφή περίπου που παρακολουθήσατε τις δύο τελευταίες μέρες.

Κατά τη διετία αυτή η οργάνωση του Συνεδρίου προσέκρουσε σε πολλές δυσκολίες. Αρκετές φορές φαινόταν ανέφικτη ακόμα και η διεξαγωγή του. Όλες όμως οι αντιξοότητες ξεπερνούντουσαν, χάρη στην αυταπάρνηση και το ζήλο των δύο προσώπων, για τα οποία ήδη μίλησα.

Εγώ προσωπικά θα ήθελα να τους ευχαριστήσω για την άψογη συνεργασία που είχαμε όλο αυτό το διάστημα. Στα πρόσωπά τους έβλεπα συνεχώς δύο ανθρώπους που ήταν παθιασμένοι με τον τόπο τους. Κοντά τους, και πιστέψτε με, δεν υπερβάλλω, έμαθα πολλά.

Με τον ίδιο ενθουσιασμό αντιμετώπισαν την πρόκληση του Συνεδρίου και τα υπόλοιπα μέλη της Οργανωτικής Επιτροπής, που είναι πρόσωπα καταξιωμένα στους χώρους δουλειάς τους.

Μία τελευταία επισήμανση. Η επιτυχημένη διεξαγωγή ενός Συνεδρίου δεν κρίνεται μόνο από τις ανακοινώσεις που εκφωνήθηκαν αλλά και από το κατά πόσο τα πορίσματά του θα είναι προσिता στο μέλλον στους ενδιαφερόμενους. Απαιτείται, λοιπόν, η έκδοσή τους σε ένα τόμο.

Για να επιτευχθεί όμως αυτός ο στόχος χρειάζεται να δραστηριοποιηθούν οι ομιλητές και σε σύντομο χρονικό διάστημα να στείλουν προς δημοσίευση τις ανακοινώσεις τους. Η εκτύπωση των Πρακτικών του Συνεδρίου, σύμφωνα με τον προγραμματισμό που έχει γίνει, αναμένεται να ολοκληρωθεί σύντομα. Παράλληλα με την εκτύπωση των Πρακτικών, σε ειδικό τομίδιο, θα καταβληθεί προσπάθεια ώστε να εκδοθούν εκατό περίπου έγγραφα της περιόδου της Βενετοκρατίας, που έχουν εντοπιστεί στα βενετικά αρχεία, και σχετίζονται με την περιοχή του Δήμου Ρούβα.

Αν όλα πάνε καλά, ελπίζουμε ότι θα ξαναβρεθούμε στον υπέροχο αυτό χώρο και να γίνει η επίσημη παρουσίαση των εκδόσεων.

Θερμές ευχαριστίες προς όλες και όλους σας.

Καλή αντάμωση!

ΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ
ΡΟΥΒΑΣ... ΙΣΤΟΡΙΑ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΡΟΥΒΑ
ΤΥΠΩΘΗΚΑΝ ΣΕ ΧΙΛΙΑ ΑΝΤΙΤΥΠΑ
ΣΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ
Α^ΦΟΙ ΠΑΠΑΔΑΚΗ «ΣΤΟΙΧΕΙΑΓΡΑ» ΕΠΕ, ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ
ΤΟΝ ΙΟΥΛΙΟ ΤΟΥ 2009
ΜΕ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ
ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ Γ. ΤΣΙΚΝΑΚΗ

ISBN 978-960-88841-2-0